

EUSKAL ASTEA
Klaudioren Itzaldia

BASERRIA

I. Zatia

1.- Kokalekua ta izenak.

Baserriari, landetxea, mendietxea ta basetxea be esaten jako, non dagoen edo ze lanetarako eraikita dagoela adieraziz. Mendi ta baso, soro ta belardi, aberezaintza, edo ta arrantza gogora ekarten dauskuela. Legorrean batzuetan, itsartzean bete batzutan.

Baserriko bizilagunak “baserri-tarrak” dirala diñogu. Euren zeregin nausiena abelzaintza ta nekazaritza edo lurra landutea izan da geienetan. Aspalditik alan jokatu ba dabe, gaurko egunez beste bide ta urten bide batzuk artu bear izan dabez sarritan.

Industria lan barriari ekin deustie baserriar askotxuk, bai eta baserri etxeak barriztu ta turismoetxe lez atondu be, ekonomi arazoari aurrea egitearren.

2.- Garapena.

Urte askotxu igaro ziran alik eta baserriak itxura ta izate barria artu arte. Esan leike erriak iri bilduaren baimenak lortu ezkerotzik sartu zirala etorkizun bide luzean. Etxeak sendoago ta bizimodu erosoagorako lez agertu ziran iri bilduetan. Baserri-tarrak ontzat artu ebezan bide barri orreik

Oso ondo etorri jakien baserri-tarrei iri bilduetan etxegille jakitun egotea. Jakitun etxegintza ikasteko lekuetan ibilita gai ziran, erakusteko zelan egin plano ta obrak benetako garantiagaz.

3.- Jabetasuna.

Etxe bat egiteko ainbat gauza edo material aurreratu bear eben: etxea erakiteko toki ta lurra, ormak egiteko gaia, ta batez be egurra.

Garraio arloa be etzan aztutzekoa. Eta ganera etxegilleari ordaindu bearra. Ortik baserri-tarrak eziñean aurki zitezkean eta beti be buruaust eta urteetan estu ta larri irauñ bearrean.

Gitxi batzuk gauza izaten ziran etxearen jabetasuna lortuteko. Askok ta askok errentan artu bearrean arkitzen ziran. Amaikatu baserriar egon dira euskalerrian ointzurarte etxearen jabetasuna eskuratu barik, egoera estuan, biotz gogorreko usaben menpean.

4.- Baserri etxea “osotua” lez egiten zan.

Au da, etxean bertan egoten eta egiten zan baserriar sendiaren bizitzarako bear zana.

Abereak: idi, bei, zekor, ollo, koneju, txarri...

Soloak, belardiak, iturria...

Janarigaiak: ortuariak, azak, porru ta...,

Edatekoa: ura, sagardoa, txakolina, garagardoa.

Labea: ogi, sagarrak....erreteko.

Lanabesak: goldeak, laiak, narrak, azkora, atxurak, kakoak...

Garraiorako tresnak: gurdia, lera...

Oñetakoak: abarkak...

Osasunerako: petrikilloak...

5.- Baserri etxearen egitura.

Batzuk andi ta dotoreak ziran. Beste batzuk apalagoak.

Egur asko erabilten zan. Zutabe ugari ordena jakin batean ipiñita.

Izkiña bakoitzean zutabe bat egoan. Onein luzera gorañokoa zan, talleturaño.

Itxuraz ez ziran zeatzak, baña geienak laukizuzenak ziran, alboetatik luzeagoak.

Aurrekaldean zurezko ate andia izaten eben eta naiko leioakaz ornituta.

Askotan bigarren solairuan balkoi bat egoten zan. Solairu onen forma laukiduna zan, baña goi aldean, ganbaran, irukiantzeko (triangulo) egiten eban tellatua dala ta.

Tellatu zabala dabe, isuri bi aldekoa, eta normalean tella gorrizkoaz osatuten zan.

6.- Beste ezaugarri bat izan daiteke: oinplanoa angelu zuzeneko eukitea.

Beti be etxearen planoetan ikusten dan lez geienetan, ikuspegi bi doguz:

kanpokoa bata ta barrukoa bestea.

Kanpoan, aurrez begiturik, solairu biko eta irukoak nabarmenduten dira.

Etxeko ormak morteroaz gogortutakoak izaten dira, egur abeakaz lotuta, zearretara edo ta kuru-tzatuaz.

Badira baserri dotoreak arriz egindako ormadunak ta bai ta ladrilluekaz, zati batzuk beñepein, jantzi-takoak be.

Solairu guztietan kanpoko argieri bidea emoteko leioak dagoz, zarrenetan olezko kontrabentanakaz.

Sarriten beko aldean portalea daukien baserriak ikusi leikez. Bertanetxeko lanak ta tresnak egokituteko lekutzat erabilten zan.

Etxebarrura sartuaz solairu bakarrekota zati bitan banatuten zan: zati batean pertsonak bizi ziran: sukalde, gela ta jantokiaz. Eta bestean ukullu ta abereaketa lanabezen gordelekua.

Solairu bikoetan, bean personak eta abereak kokatzen dira.

Irukoetan, beko solairuan ukullua ta abereak dabe lekua.

Bigarrena pertsonantzako da, logelak, sukalde ta jantokia.

Irugarren, goian solairuan ganbarea leortegizat erabiltekoa (patatak, tipulak, piparrak, sagarrak, jantziak...)

7.- Materialak.

Antziñean dan-dana zan egurrezkoa, baña denporegaz materialak aldatzen joan ziran.

Garai batetan mortero berezia erabilten zan ormak egiteko. Karegaz zurituta.

Geroago egurra, ladrillua ta arria erabilten asi ziran. Egurra, ormak lotu ta tinkotuteko.

Arriabeko solairuko orma egiteko. Ladrillua bigarreneko.

Barroeta ta Amorrortutar Klaudio
(Munetxe)
(Bilbon, 2011-01-27)